

De mosflora van Einde Gooi

Wim Vergouw

Het landgoed Einde Gooi bij Hollandse Rading ten zuiden van Hilversum heeft in de loop van de tijd bij bryologen bekendheid gekregen door het voorkomen van een paar bijzondere soorten. Het landgoed is rond 150 ha groot en ligt op de overgang van de hoge en droge zandgronden van het Gooi naar de lage en vochtige veengronden van het zuidelijk Vechtplassengebied en het Noorderpark, dat zich uitstrekt tot de bebouwing van Maarsen en Utrecht. Het terreinoppervlak helt langzaam af van noordoost naar zuidwest. Het kent een grote verscheidenheid aan biotopen, waarbij naaldbos, gemengd bos en loofbos worden afgewisseld door weilanden en akkers.

In de eerste plaats bevat Einde Gooi een vrij uitgebreide groeiplaats van *Odontoschisma denudatum*. In het begin van de zestiger jaren heeft hier strooiselwinning plaatsgevonden en mogelijk heeft dit de vestiging van *Odontoschisma* bevorderd, al ontbreekt de soort vrijwel altijd op ogenschijnlijk kientieke plaatsen. Molmende stompfen van afgezaagde eiken zijn ermee begroeid, maar evenzeer de zandige bodem en de kussens van *Leucobryum*. Door de lichtgekleurde geelgroene gemmen op de stengeltoppen is het doorgaans niet moeilijk om het mos te vinden. Het heeft hier een compacte groeiwijze met vertakte stengels, concave blaadjes en overvloedige gemmen. Bij onderzoek van levende planten blijkt, dat de cellen met een stervormig lumen verre in de minderheid zijn en dat aan dezelfde stengel blaadjes met zulke cellen kunnen voorkomen naast blaadjes met een afgerond cellumen. Aan de afgrenzing van *O.denudatum* en *O.sphagni* en aan de variatie in de mate van verdikking van de celwanden der bladeren binnen *O.denudatum* (Gradstein 1972; Gradstein & Van Melick in Landwehr 1980) zal bij de revisie van de Nederlandse levermossen ongetwijfeld aandacht worden besteed.

Het is opmerkelijk dat in deze zelfde omgeving bij herhaling kapsels van *Leucobryum glaucum* zijn gevonden. In het algemeen zijn deze in

ons land zeldzaam. In Natura van juli 1955 heeft S.J. van Ooststroom, naar aanleiding van een oproep van R. van der Wijk om gevonden kapsels op te geven, geschreven dat in het herbarium van de Koninklijke Nederlandse Botanische Vereniging en in het Rijksherbarium tezamen 139 collecties van *Leucobryum* aanwezig waren, de oudste daterend van ca. 1840. Daarvan waren er slechts 21 met sporenkapsels en met drie uitzonderingen kwamen ze alle uit het Gelders district, waaronder 15 van de Veluwe (Van Ooststroom 1955). Ook meer recente opgaven zijn in hoofdzaak van dit district afkomstig (Touw & Rubers 1989), waar tenslotte ook Einde Gool toe behoort. Ze werden hier voor het eerst gevonden in februari 1980.

Dicranum tauricum komt in Einde Gool voor in een vorm die aanvankelijk deed twifelen of het niet ging om *Dicranum fragillifolium* of *D. viride*: de plant zeer robust, de blaadjes tijdens het verzamelen bij de top niet afgebroken zoals kenmerkend voor *D. tauricum*, en daarbij de bladcellen erg lang. Ben van Zanten vergeleek het mos met die twee andere soorten. Intussen waren de bladtoppen toch afgebroken. Maar *D. fragillifolium* en *D. viride* bleken juist kortere bladcellen te hebben. De conclusie was dat het mos een zeer forse vorm van *D. tauricum* is, waarbij de lange cellen maar voor lief moeten worden genomen. Met een dankwoord aan Ben van Zanten voor zijn onderzoek.

Er hebben al meerdere bryologische excursies naar Einde Gool plaatsgevonden. De talrijke deelnemers aan een instructief mossenweekend bezochten het landgoed op 14 maart 1965 (Frencken 1965). Op 16 maart 1975 ontdekten Jan Frencken en Henk Greven de groeiplaats van *Odontoschisma*. Op 11 maart 1981 onthaalde Rob Gradstein zijn Belgische vrienden René Schumacker en Philippe de Zuttere op een excursie naar Einde Gool met Jan Frencken als gids. Op 20 oktober 1984 werd het landgoed bezocht door een uit 9 deelnemers bestaande groep onder leiding van Gerard Dirkse. Tenslotte vond er op 30 oktober 1993 een beginnersexkursie plaats onder leiding van Bart van Tooren, welke de aanleiding vormde voor het samenstellen van een lijst van alle thans van Einde Gool bekende blad- en levermossen.

Einde Gooi ligt op de scheidslijn van de kaartbladen 31 en 32, waarbij de lijn juist over de groeiplaats van *Odontoschisma* loopt. Met 1, 2 en 3 boven de kolommen zijn respectievelijk bedoeld de km-blokken 32.21.51, 32.21.41 en 31.28.45. In de volgende drie kolommen is aangegeven welke soorten zijn gevonden tijdens de groepsexcursies van 1965, 1984 en 1993. Van de meeste soorten is materiaal van Einde Gooi aanwezig in de herbaria van Dirkse (D), Frencken (F) en/of Vergouw (V); dit is (soms apart) aangegeven in de laatste kolom.

Literatuur

- Frenken, J. 1965. Verslag van het instructief mossenweekend te Loosdrecht op 13 en 14 maart 1965. *Buxbaumia* 19:30-33.
- Gradstein, S.R. 1972. Een taxonomische studie van *Odontoschisma denudatum* en *O.sphagni* in Nederland. *Lindbergia* 1:234-240.
- Landwehr, J. 1980. Atlas Nederlandse Levermossen. *Natuurhist.Bibl.nr.27*. Uitgave KNNV.
- Oostroom, S.J. 1955. Over het voorkomen van sporenkapsels bij *Leucobryum glaucum* in Nederland. *Natura* 52:86-87.
- Touw, A. & W.V. Rubers. 1989. De Nederlandse Bladmossen. *Natuurhist.Bibl.nr.50*. Stichting Uitgeverij KNNV.

Soortenlijst

	1	2	3	'65	'84	'93	mat.
<i>Amblystegium serpens</i>	x		x	x	x		
<i>Atrichum undulatum</i>	x		x	x	x	x	x
<i>Aulacomnium androgynum</i>	x		x	x	x	x	x
<i>Barbula convoluta</i>	x			x		x	x
<i>Brachythecium oedipodium</i>			x		x		x
<i>Brachythecium rutabulum</i>	x	x	x	x	x	x	x
<i>Brachythecium salebrosum</i>			x		x		x
<i>Brachythecium velutinum</i>		x				x	
<i>Bryum argenteum</i>	x				x	x	
<i>Bryum bicolor</i>	x				x		
<i>Bryum capillare</i>	x		x		x	x	
<i>Campylopus flexuosus</i>	x	x	x		x	x	x
<i>Campylopus introflexus</i>	x	x	x		x	x	x
<i>Campylopus pyriformis</i>	x	x	x	x	x		
<i>Ceratodon purpureus</i>	x			x	x	x	
<i>Dicranella heteromalla</i>	x	x	x	x	x	x	x
<i>Dicranoweisia cirrata</i>	x	x	x	x	x	x	x

	1	2	3	'65	'84	'93	mat.
<i>Dicranum montanum</i>		x	x		x		x
<i>Dicranum polysetum</i>	x	x	x		x		
<i>Dicranum scoparium</i>	x	x	x	x	x	x	x
<i>Dicranum tauricum</i>	x		x		x		x
<i>Eurhynchium praelongum</i>	x	x	x		x	x	x
<i>Eurhynchium striatum</i>			x		x		
<i>Funaria hygrometrica</i>			x		x		
<i>Grimmia pulvinata</i>			x				F 16.3.1975 betondeksel
<i>Herzogiella seligeri</i>			x		x		x
<i>Hypnum cupressiforme</i>	x	x	x	x	x	x	x
<i>Hypnum jutlandicum</i>	x	x	x	x	x		x
<i>Isopterygium elegans</i>	x	x		x		x	x
<i>Isothecium myosuroides</i>			x		x		
<i>Leucobryum glaucum</i>	x	x	x	x	x	x	x
<i>Mnium hornum</i>	x	x	x	x	x	x	x
<i>Orthodontium lineare</i>	x	x	x		x	x	x
<i>Orthotrichum diaphanum</i>			x				F 23.3.1975 op muurtje
<i>Plagiomnium affine</i>			x	x		x	
<i>Plagiothecium curvifolium</i>	x		x	x	x		x
<i>Plagiothecium denticulatum</i>	x				x		
<i>Plagiothecium laetum</i>	x		x		x		x
<i>Plagiothecium undulatum</i>			x				V 21.2.1994 lariksbos
<i>Pleurozium schreberi</i>	x	x	x	x	x	x	x
<i>Pohlia nutans</i>	x	x	x	x	x		x
<i>Polytrichum formosum</i>	x	x	x	x	x	x	x
<i>Polytrichum juniperinum</i>	x		x	x	x		
<i>Pseudoscleropodium purum</i>	x	x	x	x	x	x	x
<i>Ptilium crista-castrensis</i>			x		x		D 20.10.1984 lariksbos
<i>Rhynchostegium confertum</i>	x		x		x	x	x
<i>Rhynchostegium murale</i>	x	x			x	x	x
<i>Rhytidiadelphus loreus</i>			x		x		D 20.10.1984 lariksbos
<i>Rhytidiadelphus squarrosus</i>			x	x		x	x
<i>Rhytidiadelphus triquetrus</i>			x				V 2.2.1992 licht loofbos
<i>Tetraphis pellucida</i>	x	x	x		x		x
<i>Thuidium tamariscinum</i>			x			x	x
<i>Tortula muralis</i>	x	x	x		x		
<i>Cephalozia bicuspidata</i>		V	F				V 15.2.1994 F 23.3.1975
<i>Lepidozia reptans</i>	x	x	x		x	x	x
<i>Lophocolea bidentata</i>		x		x	x	x	
<i>Lophocolea heterophylla</i>	x	x	x		x	x	x
<i>Lophozia ventricosa</i>		x					V 15.2.94 molmend hout
<i>Odontoschisma denudatum</i>		x	x		x	x	x
<i>Ptilidium cillare</i>		x	x		x	x	x